

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

415.	Хөдөлмөрийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1946
416.	Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1946

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

417.	Хуулийн төсөл буцаах тухай	Дугаар 65	1946
418.	“Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2016 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” тогтоолын төсөл буцаах тухай	Дугаар 66	1947

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

419.	“Чингис хаан” одонд нэр дэвшүүлэх, шагнах журам батлах тухай	Дугаар 171	1947
420.	Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай	Дугаар 178	1952
421.	Элчин сайдыг эгүүлэн татах, тохоон томилох тухай	Дугаар 189	1953
422.	Элчин сайдыг эгүүлэн татах, тохоон томилох тухай	Дугаар 192	1953

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

423.	Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсэг Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай		1954

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2013 оны 11 дүгээр
сарын 28-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХӨДӨЛМӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 76 дугаар зүйлийн 76.1.2 дахь заалтын “2” гэсний дараа “, 3” гэж нэмсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

3.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2013 оны 11 дүгээр
сарын 28-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.3 дахь заалтын “2” гэсний дараа “, 3” гэж нэмсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

3.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2013 оны 11 дүгээр
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 65

Улаанбаатар
хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Засгийн газраас 2013 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдөр Улсын Их Хуралд Хилийн боомтын тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Гаалийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай

хуулийн төслийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хэлэлцэх шаардлагагүй гэж үзсэн тул хууль санаачлагчид нь буцаасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2013 оны 12 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 66

Улаанбаатар
хот

“Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2016 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” тогтоолын төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.3.7 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Засгийн газраас 2013 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдөр Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2016 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хэлэлцэх шаардлагагүй гэж үзсэн тул хууль санаачлагчид нь буцаасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2013 оны 10 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 171

Улаанбаатар
хот

“Чингис хаан” одонд нэр дэвшүүлэх, шагнах журам батлах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн гучин дөрөвдүгээр зүйлийн 1, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын 2002 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр зүйлийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ НЬ:

1. “Чингис хаан” одонд нэр дэвшүүлэх, шагнах журмыг хавсралтаар баталсугай.

2. Энэ журмын талаар олон нийтэд мэдээлэхийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар /П.Цагаан/-т үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2013 оны
10 дугаар сарын 24-ний өдрийн 171 дүгээр
зарлигийн хавсралт

“ЧИНГИС ХААН” ОДОНД НЭР ДЭВШҮҮЛЭХ, ШАГНАХ ЖУРАМ

1 дүгээр зүйл. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журмаар Монгол Улсын төрийн дээд шагнал бөгөөд тэргүүн зэргийн одон болох “Чингис хаан” одонд нэр дэвшүүлэх, шагнах болон гардуулах үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулна.

2 дугаар зүйл. “Чингис хаан” одонд нэр дэвшүүлэх

2.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч дор дурдсан болзол хангасан иргэнийг “Чингис хаан” одонгоор шагнана. Үүнд:

2.1.1. Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, үндэсний эв нэгдлийг бататган бэхжүүлэх, эх орондоо хүмүүнлэг, ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлж, нийгмийн дэвшлийг хангах, төрт ёс, түүх соёлынхоо уламжлалыг гүнзгий судалж, хойч үедээ өвлүүлэх, тэдгээрийг бусад оронд сурталчлан таниулах үйлсэд үнэтэй хувь нэмэр оруулж, төр, нийгэм, үндэстний өмнө онцгой гавьяа байгуулсан Монгол Улсын иргэн;

2.1.2. Улс түмний эв нэгдэл, хөгжил цэцэглэлт, хүн төрөлхтөний амар амгалан байдлыг бэхжүүлэх болон Монгол Улс гадаад орнуудтай тогтоосон харилцаа, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, дэлхий дахинд Монгол Улсын нэр хүндийг өргөн сурталчлах, тус улсын эдийн засаг, нийгэм, оюун санааны хөгжилд бодитой хувь нэмэр оруулсан гадаад орны төр, нийгмийн зүтгэлтэн, иргэн.

2.2. Энэ журмын 2.1-т заасан шаардлага хангасан иргэнийг Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар судалж Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид санал болгон танилцуулна.

3 дугаар зүйл. “Чингис хаан” одонгоор шагнах

3.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Их Эзэн Чингис хааны өдөр буюу Их Эзэн Чингис хаан мэндэлсэн билгийн тооллын өвлийн тэргүүн сарын шинийн 1-ний өдөр зарлиг гарган Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн /цаашид одон хүртэгч гэх/-ийг “Чингис хаан” одонгоор шагнана.

3.2. “Чингис хаан” одонгоор шагнагдах иргэнийг Их Эзэн Чингис хаан мэндэлсэн билгийн тооллын өвлийн тэргүүн сарын шинийн 1-ний өдрөөс 10 хоногийн өмнө олон нийтэд зарлана.

3.3. Гадаадын иргэн тухайн өдөр хүрэлцэн ирэх боломжгүй бол түүний хүрэлцэн ирсэн өдөр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Төрийн ёслол, хүндэтгэлийн гэр өргөөнд, эх орондоо хүлээн авах бол тухайн улсад айлчлах төр, засгийн удирдлага ёслол төгөлдөр гардуулна.

3.4. “Чингис хаан” одон, дагалдах батламж, урамшууллыг гардуулах ёслолын ажиллагаа /цаашид ёслолын ажиллагаа гэх/-г Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар Төрийн ёслолын албатай хамтран Төрийн ёслол хүндэтгэлийн танхим /цаашид танхим гэх/-д зохион байгуулна.

4 дүгээр зүйл. Ёслолын ажиллагааны үндсэн зохион байгуулалт

4.1. Ёслолын ажиллагааг зохион байгуулах танхимыг уг ажиллагааг хүндэтгэлтэйгээр хөтлөн явуулах шаардлагын дагуу бэлтгэх бөгөөд энэ журмын хавсралтаар батлагдсан “Чингис хаан одонг гардуулах ажиллагааны тойм зураг”-т нийцсэн байна.

4.2. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдыг гэргий нарын хамт, төр, нийгмийн зүтгэлтнүүд болон Чингис хаан одонгоор шагнагдагсад, одон хүртэгчийн гэр бүл, иргэдийн төлөөллийг ёслолын ажиллагаанд урилгаар оролцуулна. Уригдсан зочид ёслолын ажиллагаа эхлэхээс 10 минутын өмнө суудлаа эзэлсэн байна.

4.3. Одон хүртэгчийг Төрийн ордны чанх урд, Чингисийн талбайд Төрийн ёслолын албаны дарга угтан авч энэхүү журам болон холбогдох бусад шаардлагатай мэдээллийг танилцуулан Төрийн ордны тусгай хамгаалалтын 2 ажилтны хамт Эзэн богд Чингис хааны хөшөөнд хүндэтгэл үзүүлнэ. Төрийн ёслолын албаны дарга одон хүртэгчийн зүүн талд, тусгай хамгаалалтын ажилтан нь одон хүртэгч, Төрийн ёслолын албаны даргын баруун болон зүүн талд дагалдан явж танхимд хүргэнэ.

4.4. Одон хүртэгчийг танхимд орж ирэхэд уригдсан зочид алга ташин угтан авч баяр хүргэнэ.

4.5. Одон хүртэгч нь цагаан эсгий олбог бүхий тусгайлан зассан суудалд суусны дараа хөтлөгч уригдсан зочдыг танилцуулж, улмаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгч танхимд морилон ирснийг сонордуулан Монгол Улсын Төрийн дуулал эгшиглүүлнэ.

4.6. Монгол Улсын Төрийн дуулал эгшиглэсний дараа Монгол Улсын Ерөнхийлөгч үг хэлэх бөгөөд хөтлөгч “Чингис хаан” одонгоор шагнах тухай Ерөнхийлөгчийн зарлигийг уншиж сонордуулна. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч “Чингис хаан” одонг түүнийг дагалдах батламж, урамшууллын хамт гардуулна.

4.7. Одон хүртэгч нь Монголын нийт ард түмэнд хандан 5-10 минутын хугацаанд талархал, хүндэтгэлийн үг хэлнэ.

4.8. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч одон хүртэгчид хүндэтгэлийн баглаа цэцэг барьснаар ёслолын ажиллагаа өндөрлөнө.

4.9. Хөтлөгч уригдсан зочдыг хүндэтгэлийн уулзалтын танхимд урина.

4.10. Хүндэтгэлийн уулзалтын дараа Төрийн ёслолын албаны дарга, тусгай хамгаалалтын 2 ажилтан нь Одон хүртэгчийг угтан авсан газартаа хүргэж үднэ.

4.11. Энэ журмын 4.4-т зааснаас 4.8-д заасан ёслолын ажиллагааг Монголын Үндэсний олон нийтийн радио, телевизээр орон даяар шууд дамжуулна.

5 дугаар зүйл. Ёслолын ажиллагаанд хүүхэд-хөгжимчдийг оролцуулах

5.1. Ёслолын ажиллагааны үеэр утга агуулга төгөлдөр, үндэсний болон сонгодог хөгжмийн ая эгшиглүүлж болно.

5.2. Соёл, урлагийн сургуулиудын шалгарсан авъяаслаг хүүхдүүдийг оролцуулбал зохино.

5.3. Энэ журмын 5.2-т заасан шалгаруулалтыг Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар зохион байгуулна.

6 дугаар зүйл. Одон хүртэгчийг алдаршуулах

6.1. Одон хүртэгчийн хөрөг зургийг Ёслол хүндэтгэлийн баганат танхимд хүндэтгэлтэйгээр байршуулна.

6.2. Одон хүртэгчийн амьдрал, ажил үйлс болон Чингис хааны одон хүртэж буй ёслолын ажиллагааны торгон агшинг харуулсан 30-50 минутын хөрөг нэвтрүүлгийг бэлтгэж 3-аас доошгүй телевизээр 3-аас доошгүй удаа цацах, 1 хэвлэлийн нүүр хэмжээ бүхий сурвалжлага, эссе, өгүүллийг орон даяар тараагддаг 3-аас доошгүй өдөр тутмын хэвлэлд нийтлүүлэх зэргээр алдаршуулна.

6.3. Энэ журмын 5.4-т заасан хөрөг нэвтрүүлэг, сурвалжлага, эссе, өгүүллийн эх, үндсэн хувийг Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын архивт хадгална.

6.4. Одон хүртэгч, эсхүл түүний өв залгамжлагч нь хүсвэл Одон хүртэгчийн алдар гавьяаг мөнхжүүлэх зорилгоор уг одонг батламжийн хамт Үндэсний түүхийн төв Музейд хүндэтгэлтэйгээр байрлуулна.

7 дугаар зүйл. Одон хүртэгчид үзүүлэх урамшуулал

7.1. Одон хүртэгч Монгол Улсын иргэнд тухайн үеийн ханшаар 9 цэн алттай тэнцэх хэмжээний мөнгөн шагнал, гадаадын иргэнд мөн тухайн үеийн ханшаар 9 цэн алттай тэнцэх хэмжээний мөнгөн шагнал эсвэл түүнтэй дүйцэх дурсгалын зүйлийг олгоно.

7.2. “Чингис хаан” одонгоор шагнагдсан Монгол Улсын иргэн “Чингис хаан” одонг гардуулах ёслолын ажиллагаа, Үндэсний их баяр наадам, Үндсэн хуулийн өдөр, Цагаан сарын баярыг тохиолдуулан зохион байгуулах төрийн ёслолын арга хэмжээнд уригдаж байна.

7.3. “Чингис хаан” одонгоор шагнагдсан Монгол Улсын иргэнд Их Эзэн Чингис хааны өдөр буюу Их Эзэн Чингис хаан мэндэлсэн билгийн тооллын өвлийн тэргүүн сарын шинийн 1-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн гарын бэлэг өгнө.

7.4. “Чингис хаан” одонгоор шагнагдсан Монгол Улсын иргэн нь Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн гадаад улсад хийх албан ёсны айлчлалын бүрэлдэхүүнд багтах эрхтэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2013 оны 11 дүгээр
сарын 25-ны өдөр

Дугаар 178

Улаанбаатар
хот

Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалт, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Нэг. Улаанбаатар хотын ундны усны эх үүсвэрийг хамгаалах, хот, суурин газрын иргэдийн амралт, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор дараах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт чиглэл болгосугай.

1. Нийслэл Улаанбаатар хотод Үндэсний цэцэрлэгт хүрээлэнг, хот, тосгон, аймаг, сумдын төвд цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах, тэдгээрийг сэргээн засварлаж тохижуулахыг,

2. Үндэсний цэцэрлэгт хүрээлэн болон бусад цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулахтай холбогдуулан эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулахыг.

Хоёр. Энэхүү зарлигийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгах, мөн зарлигийн биелэлтийн талаар Монгол

Улсын Ерөнхийлөгч болон олон нийтэд жил бүрийн 1 дүгээр улиралд багтаан мэдээлж байхыг Засгийн газар /Н.Алтанхуяг/-т үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ
Ц.ЭЛБЭГДОРЖ**

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД
Н.АЛТАНХУЯГ**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2013 оны 12 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 189

Улаанбаатар
хот

Элчин сайдыг эгүүлэн татах, тохоон томилох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3, Дипломат албаны тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Франц Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Шүхэрийн Алтангэрэлийг эгүүлэн татаж, Бүгд Найрамдах Франц Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдаар Мундагбаатарын Батсайханыг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2013 оны 12 дугаар
сарын 10-ны өдөр

Дугаар 192

Улаанбаатар
хот

Элчин сайдыг эгүүлэн татах, тохоон томилох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3, Дипломат албаны тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Монгол Улсаас Норвегийн Вант Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Балдангийн Энхмандахыг эгүүлэн татаж, Норвегийн Вант Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдаар Зоригийн Алтайг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2013 оны 12 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 05

Улаанбаатар
хот

**Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай
хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсэг
Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх
тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 13.45 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Ж.Амарсанаа даргалж, гишүүдэд Н.Жанцан, Т.Лхагваа, Д.Наранчимэг /илтгэгч/, Ц.Сарантуяа нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Н.Болортунгалагийг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд өргөдөл гаргагч иргэн Н.Ариунболд, Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин нар оролцов.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанаар Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсгийн “Өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил, албан тушаалыг хавсран эрхлэхийг хориглоно.” гэсэн заалт Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Хүнийг... эрхэлсэн ажил...-аар нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно”, Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил

мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцөлөөр хангуулах, цалин хөлс авах... хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй ..." гэснийг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан хэлэлцэв.

Нэг. Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 15 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Н.Ариунболд Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан өргөдөлдөө:

“Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсэгт зааснаар Монгол Улсын иргэн нь өмгөөлөгчөөр ажиллах бол багшлах, эрдэм шинжилгээний хуулийн этгээд, өмгөөллийн хуулийн этгээд, түүнчлэн Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад аливаа ажил, албан тушаалыг эрхлэх боломжгүй болсон байгаа нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4/ дэх заалтаар баталгаажсан хүний эрхийг зөрчсөн байна.

Аливаа улсын иргэн нь тухайн улсынхаа төрийн болон төрийн зарим чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажил, хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол тухайн иргэний зарим эрхийг хязгаарлаж, харин түүний оронд нь төрөөс цалин хөлс болон нийгмийн бусад аливаа халамж, боломжийг бусад хүнээс илүүтэй олгодог нийтлэг жишиг байдаг. Энэ нь төр ба түүний нийтийн эрх зүйн үйл ажиллагааны онцлог, шалтгаан, хараат бус байх шаардлагатай урган гардагтай холбоотой байдаг билээ.

Дээр дурдсан хязгаарлалт нь хуульд зааснаар болон гэрээний үндсэн дээр төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлж байгаа зарим хүнд ч хамааралтай байдаг. Тухайлбал манай улсад төрийн чиг үүргийг хуульд заасны үндсэн дээр хэрэгжүүлж байгаа нотариатч иргэний тухайд дээр дурдсан хязгаарлалт хамааран үйлчилдэг. Тухайлбал Нотариатын тухай Монгол Улсын хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.3 дахь хэсэгт “Нотариатч нь төрийн нэрийн өмнөөс хөндлөнгийн гэрчийн үүрэг гүйцэтгэж, эд хөрөнгийн болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бус харилцаанд оролцож байгаа этгээдэд эрх зүйн зөвлөгөө өгөх чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.”, 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэгт “Нотариатч багшлах, эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэхээс өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэхийг хориглоно” гэж заасан байдаг.

Харин өмгөөлөгч нь хуульчийн мэргэжлийн туслалцаа үзүүлж, шүүхийн өмнө өмгөөлөл үйлдэхдээ хууль бусаас бусад төрлийн үйлдлийг

өмгөөлүүлж байгаа этгээдийн ашиг тусын тулд хийх боломжтой байдаг. Өмгөөлөгч нь зөвхөн өмгөөлүүлж байгаа этгээдийн өмнө эрх эдэлж, үүрэг хүлээн, өмгөөлөл үйлдсэнийхээ төлөө тухайн этгээдээс үйлчилгээний хөлсийг харилцан тохиролцсоноор хүлээн авдаг ба төрөөс ямар нэг цалин хөлс, урамшуулал нийгмийн хамгаалал авдаггүй.

Ийм байтал нийтийн эрх зүйн хүрээнд буюу “төр”-д ажиллаж түүгээр цалин хөлс, нийгмийн хамгааллаа “хариуцуулсан” хүнтэй өмгөөлөгч хүнийг адилтгаж зарим эрхийг хязгаарласан нь тухайн өмгөөлөгч хүний Үндсэн хуулиар баталгаажсан “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцөлөөр хангуулах, цалин хөлс авах, хувийн аж ахуй эрхлэх” эрхийг хуулиар хязгаарласан нь Үндсэн хуульд нийцэхгүй байна.

Өмгөөллийн үйл ажиллагаа нь зөвхөн тухайн үйлчлүүлж байгаа этгээдийн ашиг тусын тулд, хуулийн хүрээнд хийгдэх ёстой байдаг ба энэ нь өмгөөлөгчийг бусад аливаа байгууллага ажил, албан тушаал эрхэлхэд саад болох нөхцөл байдал биш юм.

Нэгэнт хараат бус байх зарчим бүхий төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэггүй тул өмгөөлөгч нь өмгөөллийн үйл ажиллагааны зэрэгцээгээр буюу үйлчлүүлэгчийг хохиролд учруулахгүйгээр төрөөс бусад аль нэг байгууллага, аж ахуйн нэгжид ажил, албан тушаал эрхлэх, цалин хөлс авах эрхтэй гэж үзнэ.

Иргэн Н.Ариунболд би “өмгөөлөгч”-ийн ажил эрхэлдэг. Миний бие нийтийн эрх зүйн хүрээнд ямар нэгэн шийдвэр гаргах эрх хэмжээ, үүрэг байдаггүй. Энэ ч утгаараа төрөөс эдийн болон нийгмийн хамгааллын ямар нэг давуу байдал авдаггүй. Иймд өөрийгөө болон гэр бүлээ тэжээн тэтгэх, санхүү эдийн засгийн байдлыг хангах үүднээс өмгөөлөгч ажлынхаа хажуугаар өөр ажил, хөдөлмөрийг цалинтай эрхлэх цаашлаад итгэл үнэмшлийнхээ төлөө эвлэлдэн нэгдсэн олон нийтийн байгууллага, төрийн бус байгууллагад хөлстэй, хөлсгүй ажил эрхлэх эрхтэй.

Маргаан бүхий хуулийн заалт нь хувийн эрх зүйн этгээд өмгөөлөгч иргэнд “өмгөөллийн ажил” эсхүл “өөр бусад” ажлын аль нэгийг сонгох сонголтын тулгалт хийж байгаа нь дээр дурдсан хүний эрхийг хязгаарлаж байгаагаас гадна тухайн хүнийг эрхэлсэн ажлаар нь ялгаварлаж байгаа шинж агуулж байна.

Өргөдлийн шаардлага: Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсэгт “Өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил, албан тушаалыг хавсран эрхлэхийг хориглоно.” гэж заасан нь Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Хүнийг... эрхэлсэн ажил ...-аар нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно”, Арван зургадугаар зүйлийн “Монгол Улсын иргэн дараах эрхийг баталгаатай эдэлнэ: ...4/ ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцөлөөр хангуулах, цалин хөлс авах... хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй...” гэж заасныг болон Үндсэн хуулийн бусад зүйл заалтыг зөрчсөн эсэхийг тогтоолгох.” гэжээ.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2013 оны 11 дүгээр сарын 8-ны өдрийн 200 дугаар захирамжаар Цэцийн дунд суудлын хуралдаанд оролцохоор томилогдсон Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан тайлбартаа:

“...Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсэгт заасан “Өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил албан тушаалыг хавсран эрхлэхийг хориглоно.” гэж заасан нь Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Хүнийг эрхэлсэн ажил...-аар нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно.”, Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтад “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцөлөөр хангуулах цалин хөлс авах, хувийн аж ахуйн эрхлэх эрхтэй.” гэж заасан нь Үндсэн хуулийг зөрчөөгүй гэж үзэж түүнд дараах үндслэлийг гаргаж байна:

Хүний эрх түүний дотор халдашгүй эрхийг хангах баталгаа болдог өмгөөлөл, хууль зүйн мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх чиг үүргийг институцийн хувьд бэхжүүлэх, бие даасан хараат бус байдлыг бэхжүүлэх, сонирхлын зөрчлөөс ангид байх боломжийг бүрдүүлэх нь төрийн өөрийн үндсэн үүрэг мөн, хууль зүйн салбарын эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд энэ асуудал онцгой анхаарлын төвд байж, хуульч мэргэжилтний сахилга хариуцлагыг сайжруулах, мэргэжлийн нэр хүндийг нэмэгдүүлэх, олон нийтэд итгэл даах чадварыг нэмэгдүүлэх, хууль зүйн үйлчилгээг чанартай болгох асуудлыг бодлого болгон Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийг батлан гаргасан.

Энэхүү өөрчлөлтөөр өмгөөлөгч хуульч мэргэжилтний үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим, нэгдсэн стандартыг тогтоосны дотор чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд тавигдах зарим хязгаарлалтыг тогтоосны нэг нь мөн хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсгийн заалт юм. Өмгөөлөгч хэдийгээр хувийн эрх зүйн этгээд хэдий ч хувь хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг шүүхийн өмнө сэргээн тогтоох, хамгаалахад чиглэгдсэн үйлчилгээ үзүүлдэг этгээдийн хувьд түүнд хуулийн тусгай зохицуулалт, хязгаарлалт байх ёстой.

Иргэн Н.Ариунболдын өргөдөлд дурдсанаар Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсгээр өмгөөлөгчид давхар ажил, албан тушаал хавсран эрхлэхийг хориглохоор заасан нь ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрхийг хязгаарласан, түүнчлэн өмгөөлөгчийн ажил, эсхүл өөр бусад ажлын аль нэгийг сонгох сонголтын тулгалт хийж байгаа асуудал биш бөгөөд харин ч түүнд эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх хууль зүйн боломжийг буюу хараат бус, сонирхлын зөрчлөөс ангид ажиллах, асуудалд бодитой хандах, үйлчлүүлэгчийн өмнө хариуцлага хүлээх эдийн засгийн чадвартай байх боломжийг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн гэж үзэж байна. Өмгөөлөгч нь өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэхдээ мэргэжлийн алдаа гаргаж иргэнийг хохироосон бол хохирлыг барагдуулах, хариуцлага хүлээх бүрэн чадамжтай байх, түүнд өөр ажил, албан тушаал хавсран эрхлэх байдлаар бусад хүчин зүйл нөлөөлдөггүй байхыг харгалзан үзсэн. Энэ агуулгаараа Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсгийн заалт нь Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.” гэсэн төрийн үүргийг, Арван зургадугаар зүйлийн 14/ дэх хэсэгт “Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээнд заасан эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ хамгаалуулахаар шүүхэд гомдол гаргах, ...хууль зүйн туслалцаа авах...” иргэний эрхээ хэрэгжүүлэх баталгааг бий болгоход чиглэгдсэн гэж үзэж байна.

Дээр дурдсаныг үндэслэн Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсгийн “Өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил, албан тушаалыг хавсран эрхлэхийг хориглоно.” гэсэн заалт нь Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтыг зөрчөөгүй гэсэн тайлбарыг үүгээр Танд уламжилж байна.” гэжээ.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. 1958 оны 6 дугаар сарын 25-ны өдөр баталж, 1960 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон Алагчилахгүй байх (ажил мэргэжил, хөдөлмөр эрхлэлт) тухай Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 111 дүгээр конвенцийн 1 дүгээр зүйлийн 2-т “Тодорхой ажлын онцлогтой холбоотой тавигдах шаардлагад үндэслэсэн ялгаварлах, хавчин гадуурхах, эсхүл давуу байдал олгох үйлдлийг “алагчилах” хэмээх ойлголтод хамааруулахгүй” гэж зааснаас үзэхэд тодорхой ажил, албан тушаал, мэргэжлийн онцлогтой холбоотойгоор хуулиар зарим хязгаарлалт, нэмэлт шаардлага, шалгуур тогтоож болохоор байна.

2. Өмгөөлөгчийн гүйцэтгэж байгаа мэргэжлийн үйл ажиллагааны онцлогтой холбогдуулан Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсэгт “өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил, албан тушаалыг хавсран эрхлэхийг хориглоно” хэмээн зааж хязгаарлалт тогтоосон нь Үндсэн хуулийн зөрчлийн шинж агуулаагүй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:

1. Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1 дэх хэсгийн “Өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил, албан тушаалыг хавсран эрхлэхийг хориглоно.” гэсэн заалт Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Хүнийг... эрхэлсэн ажил...-аар нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно”, Арван зургадугаар зүйлийн 4/ дэх заалтын “ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцөлөөр хангуулах, цалин хөлс авах... хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй ...” гэснийг тус тус зөрчөөгүй байна.

2. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж, хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Ж.АМАРСАНАА

ГИШҮҮД

**Н.ЖАНЦАН
Т.ЛХАГВАА
Д.НАРАНЧИМЭГ
Ц.САРАНТУЯА**

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакци.
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот

И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 1

Индекс: 14003

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2013 оны дугааруудыг
эмхэтгэж хэвлэлд бэлтгэсэн:

Ж.Нэргүй
Л.Баярсайхан
Т.Цэнд-Аюуш